Η Κριτική της Προλεταριοποιημένης Εργασίας (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό Σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της ομάδας 1917 στις 21/03/23.

Περιεχόμενο

Η Κριτική της Προλεταριοποιημένης Εργασίας

Αφήνοντας κατά μέρος τη διαλεκτική υλιστική κατανόηση ολόκληρης της ιστορίας του ανθρώπινου πολιτισμού, σε αυτό το κείμενο θα επικεντρωθώ στη διαλεκτική υλιστική κριτική της αστικής κοινωνίας ειδικά, όπως αυτή υλοποιήθηκε με τη μορφή της μαρξικής κριτικής στην πολιτική οικονομία. Επικεντρώνομαι στην πρώιμη κριτική του Μαρξ για την προλεταριοποιημένη εργασία.

Η μαρξική κριτική της αστικής κοινωνίας πήρε τη μορφή της κριτικής της πολιτικής οικονομίας αυτής της κοινωνίας. Αυτό συνέβη για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι εύκολο να συναχθεί από όσα είπα μέχρι τώρα: δεδομένου ότι ο Μαρξ κατέληξε να προσδιορίσει την παραγωγική δραστηριότητα ή την εργασία ως τη βάση της ανθρώπινης ύπαρξης, συνεπάγεται ότι επίσης κατέληξε να προσδιορίσει την εργασία ως τη ρίζα οποιωνδήποτε προβλημάτων που αντιμετωπίζει η εν λόγω ύπαρξη. Οποιαδήποτε εμμενής διαλεκτική κριτική της αστικής κοινωνίας θα έπρεπε επομένως να καταπιαστεί με τη σφαίρα της εργασίας και της παραγωγής αν ήθελε να «πιάσει το πράγμα από τη ρίζα».[1] Το πεδίο έρευνας που αφορούσε την εργασία και την παραγωγή ήταν η πολιτική οικονομία. Ως επακόλουθο, ο Μαρξ έστρεψε την εστίασή του από τη θρησκεία και τη φιλοσοφία στην πολιτική οικονομία.

Ο δεύτερος λόγος που ο Μαρξ εστίασε στην κριτική της πολιτικής οικονομίας ήταν η πρωτοκαθεδρία οικονομικών διεκδικήσεων στο σοσιαλιστικό κίνημα της εποχής του. Όπως λέει ο Μαρξ στην *Εισαγωγή* του στη *Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας*, ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με τις γαλλικές σοσιαλιστικές και κομμουνιστικές ιδέες κατά τη διάρκεια της αρχισυνταξίας του στην εφημερίδα του Ρήνου το 1842-3.[2] Εκείνη την εποχή, ο Προυντόν ήταν ήδη εξέχων κριτικός της πολιτικής οικονομίας και το κίνημα του Χαρτισμού στην Αγγλία βρισκόταν στο απόγειό του. Οι συζητήσεις οικονομικών ζητημάτων ήταν επομένως κάτι το σύνηθες στους ριζοσπαστικούς κύκλους και ο Μαρξ ένιωθε υποχρεωμένος να μελετήσει την πολιτική οικονομία για να συμμετάσχει σε αυτές τις συζητήσεις.[3] Ήταν κατά τη διάρκεια αυτών των αρχικών μελετών που ο Μαρξ κατέληξε στο συμπέρασμα της πρωτοκαθεδρίας της υλικής παραγωγής στη διαμόρφωση της ανθρώπινης κοινωνικής ύπαρξης.

Η σημασία της ανάπτυξης του προλεταριάτου ως τάξης και του ανερχόμενου προλεταριακού κινήματος για τον σοσιαλισμό στη διαμόρφωση της σκέψης του Μαρξ είναι δύσκολο να υπερεκτιμηθεί. Πιστεύω ότι δεν είναι πιθανό ο Μαρξ να είχε επικεντρωθεί στην κριτική της πολιτικής οικονομίας χωρίς να είχε αναδυθεί πρώτα ένα τέτοιο κίνημα, και δεν θα έφτανε στα ίδια συμπεράσματα αν το προλεταριάτο δεν γινόταν σταδιακά η κυρίαρχη τάξη εργαζομένων. Το πιο σημαντικό, το προλεταριάτο είναι κεντρικό για τον μαρξισμό επειδή ο μαρξισμός είναι «επαναστατική διαλεκτική» για την οποία «το κεντρικό πρόβλημα είναι η *μετατροπή της*

πραγματικότητας»[4]. Ο Μαρξ αναγνώρισε νωρίς ότι για να αλλάξει η πραγματικότητα μια θεωρία πρέπει να γίνει «υλική δύναμη»[5] ως μαζική πολιτική, και αναζήτησε την κοινωνική ομάδα ή τάξη που ήταν πιο πιθανό να γίνει αυτή η δύναμη. Βρήκε αυτή την τάξη στο προλεταριάτο. Η κριτική του στην αστική κοινωνία είναι συνεπώς μια κριτική από τη σκοπιά του προλεταριάτου.

1. Ο πρακτικός προσανατολισμός του μαρξισμού

Ο Μαρξ δεν εγκατέλειψε την πρώιμη πεποίθησή του, που εκφράστηκε στην επιστολή προς τον Ruge, ότι η διαλεκτική κριτική πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις κοινωνικές σφαίρες. Ωστόσο, όπως φαίνεται από την Εισαγωγή του στη Συμβολή στην *Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Δικαίου*, ο Μαρξ έδωσε προτεραιότητα στις σφαίρες που εξέφραζαν πιο έντονα τη δυνατότητα για κοινωνικό μετασχηματισμό. Σε εκείνο το έργο ο Μαρξ υποστηρίζει ότι η κριτική της εγελιανής φιλοσοφίας είναι απαραίτητη στη Γερμανία, επειδή στη Γερμανία είναι η φιλοσοφία που τυχαίνει να εκφράζει πιο έντονα την κρίση της αστικής κοινωνίας που δείχνει πέρα από τον εαυτό της.[6] Από την άλλη πλευρά, διακηρύσσει τη γερμανική πολιτική κατάσταση πραγμάτων ως ανάξια κριτικής και άξια μόνο περιφρόνησης, υπονοώντας ότι δεν μπορούν τα πάντα να συλληφθούν διαλεκτικά.[7] Το πιο σημαντικό, είναι σε αυτό το έργο που ο Μαρξ προσδιορίζει για πρώτη φορά το προλεταριάτο ως το δυνητικό επαναστατικό υποκείμενο. Η συζήτηση που οδηγεί σε αυτό τον προσδιορισμό είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα του πρακτικού-επαναστατικού προσανατολισμού του μαρξισμού.

Σε αυτή τη συζήτηση ο Μαρξ προσδιορίζει τις προϋποθέσεις για να υφίσταται σχέση θεωρίας-πράξης. Επισημαίνει ότι η θεωρία υλοποιείται μόνο όταν γίνεται «υλική δύναμη» καταλαμβάνοντας τους ανθρώπους, και καταλαμβάνει τους ανθρώπους μόνο όταν εκφράζει τις πρακτικές τους ανάγκες. Επομένως, εάν μια ριζοσπαστική θεωρία πρόκειται να υλοποιηθεί μέσω μιας ριζοσπαστικής επανάστασης, οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ριζοσπαστικές ανάγκες που απαιτούν την υλοποίηση της θεωρίας. Το νόημα του διάσημου ρητού του Μαρξ «Δεν αρκεί η σκέψη να τείνει προς την πραγμάτωση· χρειάζεται η πραγματικότητα η ίδια να τείνει προς τη σκέψη»[8] γίνεται σαφές εδώ: δεν αρκεί για τους θεωρητικούς (τη σκέψη) να θέλουν να υλοποιήσουν τη σκέψη τους στην πράξη, αλλά ο λαός (η πραγματικότητα) πρέπει να βρίσκεται σε μια κατάσταση που να τον κάνει να χρειάζεται την υλοποίηση της θεωρίας. Εάν ο στόχος είναι μια εκτεταμένη γενική χειραφέτηση της κοινωνίας, όπως είναι για τον μαρξισμό, τότε πρέπει να υπάρχει μια κοινωνική τάξη ανθρώπων που να χρειάζεται μια τέτοια χειραφέτηση, που να «τη σπρώχνουν σ'αυτό η *άμεση* κατάστασή της, η υλική της ανάγκη, οι ίδιες οι αλυσίδες της».[9] Όπως το θέτει ο Λούκατς, η ενότητα της (μαρξικής) επαναστατικής θεωρίας με την πράξη, δηλαδή ο μετασχηματισμός της επαναστατικής θεωρίας σε επαναστατική πράξη, απαιτεί μια ιστορική κατάσταση στην οποία μια τάξη χρειάζεται να αποκτήσει την ολιστική κοινωνική συνείδηση που προσφέρει η επαναστατική θεωρία ως βήμα προς τη χειραφέτησή της.[10]

Για να χρειάζεται μια κοινωνική τάξη μια γενική χειραφέτηση ολόκληρης της κοινωνίας, αυτή η τάξη δεν πρέπει να έχει τίποτα να προσβλέπει σε αυτήν την κοινωνία όπως αυτή είναι. Πρέπει να είναι μια τάξη που καταπιέζεται και υποφέρει λόγω της ίδιας της φύσης ή της ουσίας της κοινωνίας, ώστε να μπορεί να χειραφετηθεί και να επιτύχει την ευημερία της μόνο μετασχηματίζοντας και ως εκ τούτου χειραφετώντας την κοινωνία στο σύνολό της.[11] Δεδομένου ότι για τον μαρξισμό το καθοριστικό χαρακτηριστικό ή η ουσία μιας κοινωνίας είναι ο τρόπος παραγωγής της, η εν λόγω τάξη πρέπει να είναι μια τάξη που καταπιέζεται και υποφέρει λόγω του τρόπου παραγωγής της κοινωνίας, και η οποία μπορεί να χειραφετηθεί μόνο ξεπερνώντας αυτό τον τρόπο παραγωγής. Στην αστική κοινωνία που χαρακτηρίζεται από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, αυτή η τάξη για τον Μαρξ είναι το προλεταριάτο. Μόνο το προλεταριάτο μπορεί να πραγματοποιήσει την επαναστατική θεωρία, και μπορεί να το πετύχει μόνο με την αυτοκατάργησή του: «Η φιλοσοφία δεν μπορεί να γίνει πραγματικότητα δίχως τη μετατροπή της φιλοσοφίας σε πραγματικότητα».[12] Για να δούμε γιατί ο Μαρξ πιστεύει ότι το προλεταριάτο είναι η μόνη τάξη που χρειάζεται και οφείλει να ξεπεράσει τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, πρέπει να εξετάσουμε την αντίληψή του για την κατάσταση του

προλεταριάτου στην αστική κοινωνία.

2. Η αλλοτριωμένη εργασία

Η εμμενής διαλεκτική κριτική του Μαρξ στην πολιτική οικονομία και στην προλεταριακή εργασία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά εκτενώς στα *Χειρόγραφα του 1843-1844.* Τα επόμενα χρόνια αυτή η κριτική εμπλουτίστηκε και εκλεπτύνθηκε, π.χ. στο *Κεφάλαιο*. Ωστόσο, τα βασικά στοιχεία είναι ήδη εκεί στα *Χειρόγραφα*, αν και με γενικούς όρους. Πιστός στη διαλεκτική μέθοδο, ο Μαρξ δεν επινοεί τις δικές του κατηγορίες και σύστημα, αλλά ξεκινά από τις κατηγορίες της κλασικής πολιτικής οικονομίας. Επικρίνει την πολιτική οικονομία ότι παίρνει ως δεδομένες την καπιταλιστική πραγματικότητα και τις κατηγορίες της αντί να τις εξηγεί. Η πολιτική οικονομία παίρνει την ύπαρξη ιδιωτικής ιδιοκτησίας, ανταλλαγής, ανταγωνισμού, ανάγκης για κέρδος κλπ. για αιώνια γεγονότα αντί για ιστορικά προϊόντα που απαιτούν εξήγηση. Είναι περιγραφική αντί για αναλυτική, πόσο μάλλον κριτική. Περιγράφει την οικονομική διαδικασία αντί να την εξηγεί, δηλ. να εξηγεί πώς προέκυψε και γιατί έχει τη μορφή που έχει. Αυτή η περιγραφή δίνεται μέσω αφηρημένων τύπων που στη συνέχεια μετατρέπονται – πραγμοποιούνται – σε αιώνιους νόμους, π.χ. ο νόμος της ανταλλαγής, ή του καταμερισμού μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου κοκ. Ουσιαστικά, οι «νόμοι» και οι κατηγορίες της πολιτικής οικονομίας εμφανίζονται ως τυχαία αρχέγονα γεγονότα.[13]

Ο Μαρξ δεν θεωρεί δεδομένες τις κατηγορίες της πολιτικής οικονομίας, αλλά αντιθέτως τις αναλύει κριτικά αναζητώντας τις πραγματικές αλληλεπιδράσεις και τις ιστορικές ρίζες τους. Στην πιο διάσημη ενότητα των *Χειρογράφων*, αναλύει την κατηγορία της αλλοτριωμένης ή αποξενωμένης εργασίας. Η αλλοτριωμένη εργασία είναι η κριτική απόδοση του Μαρξ της κατηγορίας της μισθωτής εργασίας, η οποία εκφράζει το οικονομικό γεγονός του διαχωρισμού των εργαζομένων από τα μέσα παραγωγής και τα προϊόντα τους στον καπιταλισμό. Ο διαχωρισμός των εργαζομένων από τα προϊόντα τους, που ανήκουν στον καπιταλιστή και για τα οποία οι εργαζόμενοι λαμβάνουν μισθό, θεωρείται δεδομένος στην πολιτική οικονομία: «Αρχίσαμε από ένα οικονομικό δεδομένο, την αποξένωση του εργάτη και της παραγωγής του. Δώσαμε στο δεδομένο αυτό νοητή μορφή: αποξενωμένη, αλλοτριωμένη εργασία. Αναλύσαμε την έννοια αυτή, και αναλύοντάς την δεν κάναμε τίποτε άλλο παρά ν’αναλύσουμε ένα οικονομικό δεδομένο».[14]

Σύμφωνα με τον Μαρξ, η αλλοτριωμένη εργασία είναι μια αυτοαντιφατική συνθήκη. Είναι αυτοαντιφατική με την έννοια ότι ενσωματώνει δύο αντιφατικές τάσεις που εξαρτώνται η μία από την άλλη.[15] Η αλλοτριωμένη εργασία αυξάνει την παραγωγικότητα, τον πλούτο και τη δυνητική γενική ευημερία της κοινωνίας αυξάνοντας τη φτώχεια και τη δυστυχία των εργαζομένων. Ή αντίστροφα, αυξάνει τη φτώχεια και τη δυστυχία των εργαζομένων αυξάνοντας την παραγωγικότητα, τον πλούτο και τη δυνητική ευημερία της κοινωνίας. Όσο πιο παραγωγική γίνεται η εργασία, τόσο πιο άθλια γίνεται η κατάστασή της.[16] Αυτή η αντίφαση είναι μια εκλεπτυσμένη εκδοχή της βασικής αντίφασης της κοινωνίας που εκφράζεται στην επιστολή προς τον Ruge. Η αποξένωση της κοινωνίας από την ανθρωπότητα που την αποτελεί στην υπηρεσία κάτι απάνθρωπου προσδιορίζεται ως η αποξένωση των εργατών από την εργασία τους και το προϊόν της στην υπηρεσία του κεφαλαίου, ενώ η ανάγκη και η ικανότητα της κοινωνίας να δομηθεί με τρόπο που θα υπηρετεί την ανθρωπότητα προσδιορίζεται ως η αυξανόμενη ικανότητα της κοινωνίας να παράγει πλούτο που να εγγυάται την ευημερία όλων των μελών της, και ως η αυξανόμενη ανάγκη του προλεταριάτου για μια τέτοια κοινωνία.

Η αντίληψη του Μαρξ για την προλεταριοποιημένη εργασία ως αλλοτριωμένη προέρχεται από την αντίληψή του για την εργασία ως την κλίση του ανθρώπου, ως αυτό που μας κάνει ανθρώπους. Όπως είπαμε προηγουμένως, ο Μαρξ ακολουθεί τον Χέγκελ θεωρώντας την παραγωγή ως την εξωτερίκευση της ανθρώπινης φύσης και των δυνατοτήτων της: «Ολόκληρος ο χαρακτήρας ενός είδους […] υπάρχει στη φύση της ζωτικής του δραστηριότητας».[17] Οι δημιουργίες μας είναι η

πραγματοποίησή μας, δηλώνοντας και επιβεβαιώνοντας το ποιοι είμαστε, με τον ίδιο τρόπο που η ανάπτυξη ενός λουλουδιού δηλώνει και επιβεβαιώνει τη δύναμη του ήλιου να γεννά ζωή.[18] Εάν δεν αντικειμενοποιούμε τους εαυτούς μας, αυτοί οι εαυτοί παραμένουν απραγματοποίητες δυνατότητες, κατά μία έννοια μη πραγματικοί. Αυτό γίνεται πιο προφανές αν το εξετάσουμε σε σχέση με την αναγνώριση: τα ανθρώπινα όντα έχουν την ανάγκη να αναγνωρίζονται από τους άλλους, και για να αναγνωρίζονται πρέπει να εκφράζονται, με λόγια αλλά κυρίως με πράξεις. Η παραγωγή του πολιτισμού φαίνεται επίσης να καθορίζει την ανθρωπότητα, επιβεβαιώνοντας και πάλι την ορθότητα της αντίληψης του Μαρξ για την παραγωγική δραστηριότητα ως την κλίση μας. Αυτή η δραστηριότητα πρέπει να είναι συνειδητή και ελεύθερη για να μας ικανοποιεί και να είναι πλήρως ανθρώπινη – χρειάζεται να παράγουμε επειδή θέλουμε να παράγουμε ως μέσο αυτοέκφρασης και αυτοπραγμάτωσης.[19]

Η προλεταριοποιημένη εργασία είναι αλλοτριωμένη γιατί δεν είναι ούτε εθελοντική ούτε περίπτωση αυτοέκφρασης και αυτοπραγμάτωσης. Η αλλοτρίωσή της είναι τετραπλή. Πρώτον, οι εργαζόμενοι αποξενώνονται από τα προϊόντα που παράγουν. Παράγουν τον κόσμο γύρω τους, μετατρέποντας σταδιακά όλο και περισσότερη φύση σε κεφάλαιο και μέσα παραγωγής, αλλά το κεφάλαιο και τα μέσα παραγωγής δεν ανήκουν σε αυτούς αλλά στους καπιταλιστές. Όσο περισσότερο δουλεύουν, τόσο περισσότερο ο κόσμος κατοικείται από αντικείμενα που δεν τους ανήκουν, δηλαδή τόσο πιο ξένος γίνεται ο κόσμος. Λαμβάνουν αποζημίωση για την εργασία τους με τη μορφή μισθού, τον οποίο στη συνέχεια χρησιμοποιούν για να αγοράσουν ορισμένα από τα προϊόντα που έφτιαξαν, αλλά δεν μπορούν να κατέχουν τα περισσότερα από αυτά και έτσι τα θεωρούν ξένα αντικείμενα. Αναγκάζονται επίσης να εργαστούν για να επιβιώσουν και να αποκτήσουν μερικά από αυτά τα αντικείμενα, ούτως ώστε τα αντικείμενα κατά μία έννοια έχουν εξουσία πάνω τους.[20] Δεύτερον, οι εργαζόμενοι είναι αποξενωμένοι από την ίδια την παραγωγική τους δραστηριότητα. Αυτό ισχύει καθότι δεν εργάζονται εθελοντικά και για να εκφραστούν και να επιβεβαιωθούν, αλλά αναγκάζονται να φτιάχνουν προϊόντα όχι της επιλογής τους και σε εξευτελιστικές συνθήκες, αποκλειστικά και μόνο για επιβίωση.[21] Η παραγωγική δραστηριότητα του εργάτη είναι ένα εμπόρευμα που ανήκει στον καπιταλιστή: είναι ο καπιταλιστής που αποφασίζει τη φύση της δραστηριότητας και ωφελείται από αυτήν. Τρίτον, δεδομένου ότι για τον Μαρξ αυτή η παραγωγική δραστηριότητα είναι που καθορίζει την ανθρώπινη μας φύση, συνεπάγεται ότι γι’ αυτόν οι εργάτες είναι επίσης αποξενωμένοι από την ανθρώπινή τους υπόσταση, από αυτό που ο Μαρξ αποκαλεί «ειδολογική ύπαρξή» τους. Ο μοναδικός σκοπός της ζωής των εργαζομένων υπό το κεφάλαιο είναι η ατομική επιβίωση, ο σκοπός των ζώων. Η παραγωγική δραστηριότητα υποβαθμίζεται σε μέσο αντί να είναι αυτοσκοπός.[22] Συνεπάγεται ότι οι εργαζόμενοι θεωρούν επίσης ο ένας τον άλλον ως απλά μέσα, με αποτέλεσμα να είναι αποξενωμένοι ο ένας από τον άλλο. Αυτή είναι η τέταρτη πτυχή της αποξένωσής τους.[23]

Τα αλλοτριωμένα προϊόντα των εργαζομένων είναι η ατομική ιδιοκτησία των καπιταλιστών. Η ατομική ιδιοκτησία είναι επομένως το αποτέλεσμα της αλλοτριωμένης προλεταριοποιημένης εργασίας, ή, η αλλοτριωμένη εργασία είναι η προϋπόθεση της ατομικής ιδιοκτησίας: «Η *ατομική ιδιοκτησία* είναι συνακόλουθα το προϊόν – το αποτέλεσμα και η αναγκαία συνέπεια της *αλλοτριωμένης εργασίας*, της εξωτερική σχέσης του εργάτη προς τη φύση και τον εαυτό του».[24] Μόνο αν οι εργάτες αποξενωθούν από την παραγωγή μπορεί να εμφανιστεί η ατομική ιδιοκτησία των καπιταλιστών: η ατομική ιδιοκτησία είναι η αντικειμενοποίηση της αλλοτρίωσης. Αυτό είναι το συμπέρασμα της ανάλυσης του Μαρξ για την αλλοτριωμένη εργασία, ένα συμπέρασμα που στο *Κεφάλαιο* επεξεργάστηκε και παρουσιάστηκε ως η διαδικασία της πρωταρχικής συσσώρευσης. Ενώ η πολιτική οικονομία άντλησε την έννοια της αλλοτριωμένης εργασίας από αυτήν της ατομικής ιδιοκτησίας και θεωρούσε τη δεύτερη ως πρωταρχική και ως τη βάση της κοινωνίας, η ανάλυση του Μαρξ για την πρώτη έδειξε την επεξηγηματική και ιστορική πρωτοκαθεδρία της έναντι της δεύτερης.[25] Η αλλοτριωμένη εργασία, ως βάση της ατομικής ιδιοκτησίας, είναι επομένως στην πραγματικότητα η βάση της ίδιας της αστικής κοινωνίας, και μια περίπτωση που υποστηρίζει την άποψη του Μαρξ ότι η φύση της παραγωγικής δραστηριότητας είναι η βάση της κοινωνίας. Αυτό το

συμπέρασμα είναι ένα παράδειγμα του πώς η εμμενής διαλεκτική μέθοδος του να δουλεύεις μέσω δοσμένων και πραγμοποιημένων μορφών εμφάνισης της πραγματικότητας, εντοπίζοντας τις εσωτερικές τους αντιφάσεις – στην περίπτωση αυτή, την αυτοαντιφατική φύση της αλλοτριωμένης εργασίας – μπορεί να προχωρήσει πέρα από αυτές τις μορφές και να καταδείξει τις ιστορικές τους ρίζες και πραγματικές σχέσεις.

Είναι επίσης ένα συμπέρασμα με ριζικές προεκτάσεις. Πιστός στη μέθοδό του, ο Μαρξ αντλεί κοινωνικά και πολιτικά καθήκοντα από την προηγμένη συνείδηση της κοινωνίας που του παρέχει η εμμενής διαλεκτική κριτική του στην πολιτική οικονομία. Από την ανάλυσή του για τη μισθωτή εργασία ως αναπόφευκτα να οδηγεί στην προοδευτική εξαθλίωση και καταπίεση των εργαζομένων, ο Μαρξ δείχνει ότι το προλεταριάτο πρέπει να υπερβεί τη μισθωτή εργασία αν είναι να κατακτήσει ποτέ ευημερία και ελευθερία. Η ισότητα των μισθών και η αναδιανομή του πλούτου που κηρύττουν σοσιαλιστές όπως ο Προυντόν είναι ανεπαρκείς.[26] Δεδομένου ότι αυτή η αλλοτριωμένη μισθωτή εργασία έχει αποδειχθεί ότι είναι η προϋπόθεση της ατομικής ιδιοκτησίας και συνεπώς της αστικής κοινωνίας, συνεπάγεται ότι κάθε προσπάθεια υπέρβασής της είναι μια προσπάθεια υπέρβασης της ίδιας της αστικής κοινωνίας.[27] Αυτή η υπέρβαση είναι κοινωνική χειραφέτηση με την έννοια της χειραφέτησης της κοινωνίας από την αυτοαντιφατική, αλλοτριωμένη, παράλογη αστική της μορφή. Το προλεταριάτο είναι επομένως το δυνητικό επαναστατικό υποκείμενο που έχει επιφορτιστεί να πραγματοποιήσει τον στόχο του μαρξισμού, δηλαδή τη χειραφέτηση της κοινωνίας. Μένει να αναλογιστούμε πώς πρέπει να μοιάζει αυτή η κοινωνία.

Φειδίας Χριστοδουλίδης

*Από την σειρά κειμένων **"Τί εστί Μαρξισμός;"***

---

[1] «Να είσαι ριζοσπάστης σημαίνει να πιάνεις το πράγμα από τη ρίζα. Η ρίζα όμως για τον άνθρωπο είναι ο ίδιος ο άνθρωπος.» Καρλ Μαρξ, *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, εκδόσεις Οδυσσέας, 1978, σελ. 130. Εκτος από Το Εβραϊκό Ζήτημα, αυτή η έκδοση περιέχει την Εισαγωγή του Μαρξ στη Συμβολή στην Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Δικαίου, από την οποία αντλώ σε αυτό το κείμενο.

[2] Καρλ Μαρξ – Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας. Εισαγωγή

[3] Καρλ Μαρξ – Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας. Εισαγωγή

[4] Γκέοργκη Λούκατς, *Ιστορία και Ταξική Συνείδηση*, μετ. Γιάννης Παπαδάκης, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1975, σελ. 54, 56.

[5] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 130.

[6] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 126-7. Φυσικά, σύντομα ακόμη και στη Γερμανία η φιλοσοφία έπαψε να είναι η σφαίρα που δείχνει πιο έντονα πέρα από το υπάρχον, και ο Μαρξ περιόρισε την ενασχόλησή του με τη φιλοσοφία στην υπόλοιπη ζωή του.

[7] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 121

[8] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 132-3

[9] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 139

[10] *Ιστορία και Ταξική Συνείδηση*, σελ. 54-5.

[11] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 139-40

[12] *Το Εβραϊκό Ζήτημα*, σελ. 141

[13] Καρλ Μαρξ, *Οικονομικά και Φιλοσοφικά Χειρόγραφα*, μετ. Μπάμπης Γραμμένος, Εκδόσεις Γλάρος, σελ. 90-2

[14] *Χειρόγραφα*, σελ. 100.

[15] *Χειρόγραφα*, σελ. 122.

[16] *Χειρόγραφα*, σελ. 92-3

[17] *Χειρόγραφα*, σελ. 98.

[18] *Χειρόγραφα*, σελ. 181-2.

[19] *Χειρόγραφα*, σελ. 97-99.

[20] *Χειρόγραφα*, σελ. 93-4.

[21] *Χειρόγραφα*, σελ. 95-6.

[22] *Χειρόγραφα*, σελ. 94.

[23] *Χειρόγραφα*, σελ. 100.

[24] *Χειρόγραφα*, σελ. 102.

[25] *Χειρόγραφα*, σελ. 102-3.

[26] *Χειρόγραφα*, σελ. 104.

[27] *Χειρόγραφα*, σελ. 126-7.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Ηλεκτρονικά Άρθρα, Σειρά Άρθρων Τί εστί Μαρξισμός;, Δεκαετία 2020-2029, 2023, 1917 (Ομάδα), Απροσδιόριστη Τοποθεσία

From:
https://www.movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://www.movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:1917:marxism5

Last update: **2025/07/15 13:46**